

HAYAL ŞEHİR

*YokuŐa yukarı tavŐan büküŐlüm
İniŐe aŐađı ceylan sekiŐlim
Taze gelin gibi uğrun akıŐlim
Alma gözlü kız perçemli kıratım
Köroğlu*

Kendini arayan Őehirler içinde Konya Ereğli'ye bugünlerde bir sıfat yakıŐtırılm denilse hemen 'hayal Şehir' derim. Seksen yıldır Şehir olma hayalinin peŐinden koşan Ereğli'nin hayali yakın gelecekte gerçekteŐebilir. Cumhuriyetin 100. yılında Türkiye'deki Şehir sayısı 100'e çıkacak haberlerine güvenerek bu öngörüde bulunuyorum.

Şehir kadar büyük, şehirce refleksi olan bu koca ilçe, il olma sevdasından hiç vazgeçmedi. Öyle ya İnönü'den Bayar'a, Özal'dan Demirel'e kadar Ereğli'yi ziyaret eden her siyasi yetkili şehir yapma sözüyle ayrılmış Ereğli'den. Süleyman Demirel'in bir elinde şapkası diğer elinde 83 nolu trafik plakasını sallayarak halkı selamladığını haberlerden takip ettiğimi hatırlıyorum. Özal'ın "Verin Ali'yi alın valiyi" sözünü yaşı ellinin üzerindeki hatırlayacaktır. "Ali" dediği Ali Talip Özdemir. Sonradan Çevre Bakanı da olan Ali Talip Özdemir o zaman Ereğli Belediye Başkanı. Ereğli'ye gelen Özal, Ali'yi milletvekili seçerseniz Ereğli'yi il yaparım diyor seçim meydanında. Ereğli Ali'yi Ankara'ya vekil olarak gönderiyor ama başkent valiyi göndermiyor.

2023'te il olma hayali gerçekleşecek mi göreceğiz. Biz kentin geçmişine gidelim. Ereğli adının nereden geldiğine bakalım. Ereğli adı Bizans İmparatoru Herakliyüs'tan mı geliyor, yoksa Evliya Çelebi'nin belirttiği gibi Ereğli seferi dönüşü Akhüyük'te bulunan Peygamber Pınarı'ndaki killi çamurun yaralı askerlerine şifalı gelmesinden dolayı Alaeddin Keykubat'ın buraya "erkili" demesinden mi geliyor diye sordum bize eşlik eden rehber. Rehberimiz gülererek "Ben de bilmiyorum bunu, ancak biz il olmak istiyoruz." dedi. "Olur inşallah" dedim gülererek.

Karamanoğlu Beyliği'ne kısa bir süre (1250-1256) başkentlik yapan Ereğli'de şehirlilik asabiyesinin her dem taze durmasında derin tarihinin etkisinin yanı sıra bugün birçok şehirden daha fazla nüfusa ve ekonomik göstergelere sahip olmasının da etkisi var.

Konya il merkezine en uzak ilçe olan Ereğli, Konya'nın en büyük ilçesidir. İlçeye 12 km uzaklıkta bulunan İvriz Mahallesi'ndeki Geç Hitit dönemine ait eşsiz kaya kabartmaları ve at yetiştiriciliği Ereğli ziyaretimizin esas gerekçesiydi. Dünyaca bilinen bir yer Ereğli, burada yetiştirilen cins atlar hayli ilgi görüyor.

Rüzgâr Atlar Şehri

Konya-Ereğli’de atların yetiştirilmesinin esas nedeninin hava, ayırık otu ve su olduğunu söyleyen tecrübeli pansiyoner, işi daha da ileri götürerek “Amerika’da Kentucky, İngiltere’de Liverpool, Türkiye’de Ereğli” diyerek şehrinin -resmiyette ilçe- dünya klasmanındaki yerini belirtiveriyor.

Topluca bir o yana bir bu yana koşan küheylanları meftun ve sükûnetle takip ederken, Üstad Necip Fazıl’ın “At’a Senfoni”sini, Cengiz Aytmatov’un “Elveda Gülsarı”sını, Köroğlu’nun Kıratı’nı düşünüyordum. Sessizliği de sonlandırırçasına üstadın “Utansın” şiirinin “Hey gidi küheylan koşmana bak sen! / Çatlarsan, doğuran kısrağ utansın!” mısralarını biraz ürkek biraz da cilveli koşan atların ardından ünleyiverdim.

Aytmatov’un, eşine ender rastlanan hareket tarzı, rüzgârı arkasından baktıran hızı, koşularda birinci gelişini anlattığı ve kaderdaşı, dostu Tanabay’la hayat serüvenini şiirsel ifadelerle betimlediği Gülsarı’sını okuduğumda, at ile sahibi arasındaki ilişkinin imrenilesi destansılığı ve kaderlerinin trajik nihayetiyle irkilmişim. Bütün bunlar, Âdiyat Suresi ve Peygamber Efendimizin (sav) “at” üzerine söylediklerinden Aytmatov için ilham namına bir hisse olup olmadığı sorusunu zihnime düşürdü. Hz. Muhammed (sav)’in: “Kıyamet gününe kadar atların alınlarına hayır (ecir) ve ganimet düğümlenmiştir.” ve “Melaike sizin hiçbir eğlencenizde bulunmaz; atış ve at koşusu hariç...” sözlerinin Gülsarı’da da makes bulduğunu düşünmenin hoşluğunu da gönlümde hissettim.

Hafızalara kazınmış “Bir çivi bir nalı, bir nal bir atı, bir at bir kumandanı, bir kumandan da bir vatani mahvedebilir” meşhur vecizesiyle Cengiz Han da adaşına bir işaret fişeği yakmıştı herhalde. At, avrat, pusat terkinde atın ilk sırada yer almasının, onun hâcet-i asliyeden sayılması veya uyum-terkip düzenlemesinin ötesinde, daha ulvi ve derin tarihî sebepleri olduğuna delalet eden birçok iz de bulunabilir.

Necip Fazıl merhum da At’a Senfoni’sinde onu; hayvanın bitip insanın başladığı noktadaki bir “dasitani hüviyet” in sahibi olarak tasvir edip, insana hizmeti görev bilen ve onun maddi/manevi kişiliğine en yakın mahlûk olan bu hayvanı âdeta heykelleştirerek ihtişamlı bir kahramanlık sembolü olduğunu vurgulamamış mıydı zaten? Eserinin hitamında ise “Atı aldık, mana imbiklerinden süzdük, büyük ve küçük kelimeler planına döktük, güzel sanatlar perdesinde aksettirdik, tarih boyunca millet millet çizgilendirdik, en asil soyu ve işi içinde değerlendirdik, ‘safkan’ çerçevesinde ölçülendirdik, yarış yerlerinde taçlandırdık, bütün mesut ve mahzun taraflarıyla belirttik...” diyerek Hâlık’ın sevdiği, övdüğü ve üzerine yemin ettiği koşan atların (Âdiyat) kıymeti daha nasıl ifade edilebilirdi?

Ereğli haralarında seyrine doyamadığımız atların çimle kaplı toprak zeminine ahenkle vuran toynaklarının çıkardığı tok ve derinden gelen sesleri eşliğinde düşüncelerim birbirini tamamlayan parçalar gibi topluyor, bu mübarek mahlûka dair içimde uyanan hayranlığa yeni boyutlar kazandırıyor.

Pansiyonlarında beş yüz civarında atın yetiştirildiğini, İngiliz atların iki yaşında, Arap atlarının (küheylan) üç yaşında yarışlara gönderildiğini anlatan kurt eğitmen, Karayel’i anlatırken ses tonu ve yüz ifadesi değişiyor, gözleri parlıyor, heyecanlanıyor sanki at karşısındaymış gibi bir haletiruhiyeye bürünüyor ve “Karayel gibisi gelmedi.” diyerek eskilere dalıp gidiyordu.

Karayel, girdiği bütün yarışları kazanmış, hiç geçilmemişti. Son yıllarda yurt genelindeki yarışların şampiyonlarının Ereğli’de yetişen atlardan çıktığını, koşuların en büyüğü ve en önemlisi olup yılda bir koşulan Gazi Koşusu’nun on beş kupasını da yetiştirdikleri atların aldığını söyleyen eğitmen “Ammalakin Karayel başkaydı.” diyor; biraz duraklıyor, sesi boğazına düğümleniyor ve titreyen sesiyle ancak “O rüzgârın kızıydı...” diyebiliyordu.

Bu noktada “Beyliklere, Selçuklu’ya, Osmanlı’ya cins atlar yetiştiren Ereğli’nin, bugün dünyanın dört bir yanına atlar göndermesinin bir yolu hâlen yok ise illaki bulunmalı!” diyordum kendime. Misalen ilk atın kardeş şehir Kwanjin’e (Seul-Güney Kore) gönderilerek adının da Karayel konulmasının manidarlığını en iyi, yetiştirdikleri bütün atlara Karayel hatırına saygı duyan seyislerin anlayıp memnun kalacağından da eminim.

Kanaatim o ki, Bolu beyi, seyisi Yusuf Ağa’dan şanına yaraşır bir tay getirmesini istediğinde, Anadolu’yu dolaşan seyis, soylu ama çelimsiz tayı Ereğli’den götürmüştü. Bu gösterişsiz tayı gören Bolu beyi kızgınlığını Yusuf Ağa’nın gözlerine mil çektirip tay ile birlikte sürgün ederek göstermişti. Seyisin oğlu Ruşen Ali, kör olan babasının üzüntüsünü kalbine gömdü. Tecrübeli seyis babanın bilgisini azmine katık ederek gizlice bir ahırda tayı yetiştirdi. Birlikte yetişen tay ve Ruşen Ali, oldu ünlü Kırat ve Köroğlu. Bolu beyinin en güçlü adamlarını atıyla birlikte alt eden yiğit Köroğlu:

*“Çamlıbel’e süre idim yolunu,
Altınlardan nallatayım nalımı,
Üç güzele dokutayım çulunu
Alma gözlü kız perçemli kırıatım”*

diyerek atına duyduğu sevgi ve şükranla beraber Ereğlili asil Kırat’ının hakkını teslim ettiğini de gösteriyordu.

*"Tuvana kralı Warpalawas ; ben hâkim ve kahraman Tuvana
Kralı Warpalawas. Sarayda bir prens iken bu asmaları
diktim Tarhunza onlara bolluk ve bereket versin."*

*Tuvana Kralı Warpalawas ve Fırtına Tanrısı Tarhunza'yı
simgelediği belirtilen Ivriz'deki kaya kabartması*

Köroğlu'nun gönlünü kaptırdığı Nigâr'ı, kendi rızasına hilafen bey'in oğluyla evlendirildiği gün kaçırmaya da sahibiyile gelen Kırat'ın asil soyu ve çevik bünyesi, Tuvana Kralı Varpalavas'ın diktiği asma yapraklarını ve üzümlerini yiyip, İvriz'in suyundan içen Herakliyye'nin serin ve temiz havasında koşan atalarından tevarüs etmiş, ondan da Karayel'e geçmiş olsa gerekti....

O gün bugündür bu mirasın vârisi Ereğli atları hep önde gitti, hiç geçilmedi. Karayel koştukça kazandı, kazandıkça coştı, coştukça koştu. Nihayet şimdi bütün atlar -hep önlerinde koşan- Alâeddin Keykubad'ın Doru'suna, Köroğlu'nun Kırat'ına, Varpalavas'ın Karayel'ine reverans ediyordu.

